

بررسی روند تحولات تربیت معلم در ایران

ارائه دهنده مقاله: علی عبدالخانی^۱

سکینه عبدالخانی^۲، حمید حمادی^۳

۱- اداره آموزش و پرورش منطقه شاور

۲- اداره آموزش و پرورش منطقه شاور

۳- اداره آموزش و پرورش منطقه شاور

(Eduresearch61@gmail.com): ایمیل مسئول مقاله

چکیده

در پژوهش حاضر با توجه به تغییراتی که در نظام پذیرش و جذب تربیت معلم صورت گرفته، سعی شد تغییرات و تحولاتی که تربیت معلم در نظام تعلیم و تربیت کشور ایران پیدا کرده شناسایی و ویژگی‌های بارز هر دوره مورد بررسی قرار گیرد. این پژوهش در چارچوب رویکرد کیفی و با استفاده از روش تحقیق مطالعه موردی، با بررسی و تحلیل اسناد موجود در پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش و همچنین پایگاه‌های اینترنتی و مقالات صاحب‌نظران و محققان صورت گرفته است. بررسی اسناد و مدارک موجود نشان می‌دهد که تربیت معلم در تحت عناوین مختلف و اهداف متنوعی در بازه‌های زمانی مختلف دچار تغییرات گوناگونی شده است که می‌توان به صورت زیر دسته‌بندی نمود: الف) قبل از پیروزی انقلاب اسلامی: - تأسیس دارالمعلمین و دارالمعلمات و دیگر مراکز تربیت معلم (۱۳۱۲-۱۲۹۷) - تأسیس دانشسراهای مقدماتی و عالی و دیگر مراکز و تصویب قانون تربیت معلم (۱۳۵۷-۱۳۱۲) ب) بعد از پیروزی انقلاب اسلامی: - بازنگری در برنامه‌های تربیت معلم و گسترش مراکز (۱۳۸۱-۱۳۵۸) - رویکردهای مختلف به تربیت و تأمین معلم، محدود شدن تدریجی مراکز تربیت معلم (۱۳۸۷-۱۳۸۱) - توقف موقت پذیرش دانشجو در مقطع کاردانی، لغو موقت قانون متعهدین خدمت در آموزش و پرورش (تصویب ۱۳۶۹) (۱۳۸۷-۱۳۹۱) - تصویب اساسنامه و تأسیس دانشگاه فرهنگیان (۱۳۹۱ تاکنون)

واژه‌های کلیدی: تربیت معلم، مراکز تربیت معلم، دانشسرا، دانشگاه فرهنگیان.

^۱- دبیر آموزش و پرورش و فارغ التحصیل کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی دانشگاه خوارزمی تهران

^۲- دبیر آموزش و پرورش و فارغ التحصیل کارشناسی ارشد میکروبیولوژی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد

^۳- مدیر پژوهش سرای دانش آموزی امام محمد باقر (ع) شاور و دانشجوی دکترای فلسفه آموزش و پرورش دانشگاه آزاد اسلامی واحد

مقدمه

نگاهی اجمالی به رویدادهای تربیت معلم در سده‌های گذشته که متأثر از موقعیت‌های تاریخی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی دوران‌های متفاوت بوده است، این امکان را به ما می‌دهد تا با دیدگاه‌ها و شیوه‌های تربیتی معلمان در سده‌های پیشین آگاهی یابیم. به گواه تاریخ تحول آموزش و پرورش در سده‌های گذشته به‌ویژه در ایران باستان، معلمان مهم‌ترین نقش را در تربیت نوباوگان و انتقال تمدن، فرهنگ و دانش گذشتگان به نسل‌های آینده بر عهده داشتند (الماسی، ۱۳۸۰). امروزه نیز معلمان، اساسی‌ترین نقش را در جریان یادگیری و نهایتاً پرورش دانش آموزان بر عهده دارند و اهمیت و برجستگی این نقش حساس، حداقل بر مدیران و برنامه ریزان نظام آموزش و پرورش، پوشیده نیست (سرکارآرانی، ۱۳۷۳).

از آنجایی که توجه به آداب معلمی از دیرباز در فرهنگ اسلامی و ایرانی ما جایگاهی خاص داشته است، لیکن تا آغاز حکومت مشروطه در ایران، دولت مرکزی برای تأسیس مراکز تربیت معلم هیچ‌گونه مسؤلیتی برای خود قائل نبوده است. از سال ۱۲۸۹ ه.ش که نخستین تشکیلات اداری وزارت معارف، اوقاف و صنایع مستظرفه به تصویب رسید و مسؤلیت وزارت معارف در امور آموزش و پرورش مشخص گردید و زمینه برای تأسیس مراکز تربیت معلم فراهم شد و مراکز تربیت معلم به شرح تأسیس و توسعه یافت (صافی، ۱۳۸۲). با رسمیت یافتن نظام تربیت معلم در کشور، این نظام نیز همچون سایر نظام‌ها در گذر زمان دچار تغییر و تحولات گوناگونی شده است.

لذا در این پژوهش بر آن هستیم به این سؤال پاسخ دهیم که: تربیت معلم در نظام تعلیم و تربیت کشور ایران چه تغییرات و تحولاتی پیدا کرده است؟ و ویژگی‌های بارز هر دوره چیست؟

روش

در این مقاله از روش تحلیلی^۱ استفاده گردیده که در آن به بررسی و طبقه‌بندی تحولات بدون توجه به تغییرات در سایر کشورها می‌پردازد (موسی پور، ۱۳۸۹) و مبنای اصلی در تقسیم‌بندی زمانی، براساس روند تغییرات تاریخی در نظام آموزش و پرورش رسمی و همچنین آموزش عالی کشور است.

این پژوهش در چارچوب رویکرد کیفی^۲ و با استفاده از روش تحقیق مطالعه موردی^۳ با بررسی و تحلیل اسناد موجود در پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش^۴ و همچنین پایگاه‌های اینترنتی و مقالات صاحب‌نظران و محققان صورت می‌گیرد و بر آن اساس تلاش می‌شود تا سیمای تحولات تربیت معلم در ایران ترسیم می‌شود.

یافته‌ها

1. Analytical
2. Qualitative paradigm
3. Case study
4. <http://rie.ir>

بررسی اسناد و مدارک موجود نشان می‌دهد که تربیت‌معلم در تحت عناوین مختلف و اهداف متنوعی در بازه‌های زمانی مختلف

دچار تغییرات گوناگونی شده است که می‌توان به صورت زیر دسته‌بندی نمود:^۱

جدول ۱ - تحولات تاریخی تربیت‌معلم در ایران

تغییر و تحولات تربیت‌معلم	بازه‌ی زمانی	مهم‌ترین وقایع این دوره
قبل از پیروزی انقلاب اسلامی	۱۲۹۷-۱۳۱۲	تأسیس دارالمعلمین و دارالمعلمات و دیگر مراکز تربیت‌معلم
	۱۳۱۲-۱۳۵۷	تأسیس دانشسراهای مقدماتی و عالی و دیگر مراکز و تصویب قانون تربیت‌معلم
بعد از پیروزی انقلاب اسلامی	۱۳۵۸-۱۳۸۱	بازنگری در برنامه‌های تربیت‌معلم و گسترش مراکز
	۱۳۸۱-۱۳۸۷	رویکردهای مختلف به تربیت و تأمین معلم، محدود شدن تدریجی مراکز تربیت‌معلم
	۱۳۸۷-۱۳۹۱	توقف موقت پذیرش دانشجو در مقطع کاردانی، لغو موقت قانون متعهدین خدمت در آموزش و پرورش (تصویبی ۱۳۶۹)
	۱۳۹۱ تاکنون	تصویب اساسنامه و تأسیس دانشگاه فرهنگیان

بحث و نتیجه‌گیری

برنامه تربیت‌معلم درگذر تاریخ شاهد رویدادهای گوناگونی بوده، در این میان شاید بتوان از مهم‌ترین وقایع، به تأسیس دارالمعلمین، تصویب قانون تربیت‌معلم، گسترش این مراکز در اوایل انقلاب و تأسیس دانشگاه فرهنگیان اشاره کرد.

آنچه از مرور مباحث مطرح‌شده به دست می‌آید آن است که دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان دانشگاهی است که وظیفه تأمین بخشی از نیازهای خاص آموزش و پرورش و تربیت‌معلمان را بر عهده دارد. نگاهی به اساسنامه دانشگاه فرهنگیان نقش انحصاری این دانشگاه را در آموزش و تربیت‌معلم هویدا می‌سازد. فراتر از این به نظر می‌رسد وزارت آموزش و پرورش در جذب فارغ‌التحصیلان رشته‌هایی که امکان توسعه آنان در دانشگاه فرهنگیان وجود ندارد، مصمم به عمل چارچوب گونه انقباضی

^۱ برای تقسیم‌بندی تاریخی (زمانی) از مقاله تربیت و تأمین معلم در ایران (گذشته، حال و آینده) تألیف احمد صافی (۱۳۸۷) و همچنین روند تحولات ارزشیابی برنامه درسی در ایران تألیف نعمت‌الله موسی پور الگوبرداری شده است.

است که در این چارچوب کمتر کسی فرصت آن را خواهد یافت که با تکیه بر درک دانش‌آموختگی در یکی از رشته‌های موردنیاز از سایر دانشگاه‌ها به جرگه معلمان بپیوندد (مهرمحمدی، ۱۳۹۲).

فهرست منابع

- سرکارآرانی، محمدرضا (۱۳۷۳). مطالعه تطبیقی نظام تربیت‌معلم ایران و ژاپن. *مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی*، دوره ۱، شماره ۰، صفحه ۲۰۶-۱۸۷.
- صافی، احمد (۱۳۸۲). تربیت و تأمین معلم در ایران (گذشته، حال و آینده). *فصلنامه تعلیم و تربیت (ویژه‌نامه تربیت‌معلم)*، سال‌های هجدهم و نوزدهم، شماره ۴ (زمستان ۱۳۸۱)، شماره ۱ (بهار ۱۳۸۲)، صفحه ۴۳-۱۱.
- صافی، احمد (۱۳۸۷). سیر تحول تربیت‌معلم در آموزش و پرورش معاصر ایران: گذشته، حال و آینده. *فصلنامه تعلیم و تربیت*، سال بیست و چهارم، شماره ۴، پیاپی ۹۶، صفحه ۲۰۰-۱۷۳.
- الماسی، علی‌محمد (۱۳۸۰). *تاریخ آموزش و پرورش اسلام و ایران*. تهران: انتشارات امیرکبیر.
- موسی پور، نعمت‌الله (۱۳۹۱). *روند تحولات ارزشیابی برنامه درسی در ایران*. در اثر محمود مهرمحمدی و همکاران (گردآورندگان). برنامه درسی: نظرگاه‌ها، رویکردها و چشم‌اندازها. تهران: انتشارات سمت و به نشر.
- مهر محمدی، محمود (۱۳۹۲). برنامه درسی تربیت‌معلم و الگوی اجرایی مشارکتی آن؛ راهبرد تحولی برای تربیت‌معلم در ایران. *دو فصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی*، شماره ۱، سال اول، صفحه ۲۶-۵.